

Zsivity Tímea

Merre tovább, Szerbia? – Kettős vonzásban: Kelet és Nyugat határán

Az Európai Bizottság október 30-án elfogadta a 2024. évi bővítési csomagot, amelyben részletesen megvizsgálta, hogy a csatlakozni kívánó országok, köztük Szerbia milyen eredményeket ért el, és hogyan is áll jelenleg az integrációs folyamatban.¹ Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke kijelentette: „A feszült geopolitikai helyzet minden eddiginél sürgetőbbé teszi kontinensünk újraegyesítését a demokrácia és a jogállamiság közös értékeinek jegyében. A bővítést az új Bizottság is kiemelt prioritásnak tekinti.”² A dokumentum hangsúlyozza az érdemeken alapuló bővítés jelentőségét, és megállapítja, hogy az integráció sikere az egyes partnerek által elért konkrét eredményektől függ.

Az Európai Unió fő elvárása Szerbiával szemben a 23. (igazságszolgáltatás és alapvető jogok) és a 24. (jogérvényesülés, szabadság és biztonság) csatlakozási fejezetnek való teljes körű megfelelés, ezzel együtt a szervezett bűnözés és a korrupció felszámolása, a közösség kül-, biztonság- és védelempolitikájához való igazodás, az Oroszország elleni szankciók bevezetése. Mindezek mellett a csatlakozási tárgyalások alapját képezi Koszovóval való kapcsolatának normalizálása, az eddigi megállapodásokba foglaltak maradéktalan végrehajtása.³

Josep Borrell, az Európai Unió kül- és biztonságpolitikai főképviseleje a bővítési dokumentum kapcsán elmondta: „Az uniós csatlakozás ma sokkal inkább stratégiai döntést jelent, mint valaha. Az új geopolitikai környezetben az uniós értékek követése, mindenekelőtt a jogállamiság tiszteletben tartása és az EU közös kül- és biztonságpolitikájához való igazodás jelzi a legjobban a stratégiai orientációt.”⁴ Szerbiát illetően hangsúlyozta: „Szerbia egyszerűen nem tarthat fenn kapcsolatokat Oroszországgal, és nem tehet úgy, mintha semmi

¹ Az Európai Szomszédságpolitika és a Csatlakozási Tárgyalások Főigazgatósága 2024.

² Az Európai Szomszédságpolitika és a Csatlakozási Tárgyalások Főigazgatósága 2024.

³ Az ohridi megállapodás hivatalosan is Szerbia uniós csatlakozási folyamatának a részévé vált 2024.

⁴ Remarks by High Representative/Vice-President Borrell and Commissioner Várhelyi at the Press Conference on the 2024 Enlargement Package 2024.

sem változott volna. Választania kell az egyiket vagy a másikat.⁵ Előbb-utóbb össze kell hangolnia kül- és biztonságpolitikáját az EU politikájával. Ellenkező esetben a tagság kérdése veszélybe kerül” – mondta Borrell.⁶ A főképviselő szerint Szerbiának előbb vagy utóbb igazodnia kell a közösség külpolitikájához, ellenkező esetben veszélybe kerülhet uniós tagsága.⁷

A Bizottság 2024. évi országjelentéséből kiderül, hogy Szerbia továbbra sem csatlakozott az Oroszország elleni korlátozó intézkedésekhez. Emellett Szerbia nem igazodott a főképviselő EU nevében tett egyéb nyilatkozataihoz, valamint az Oroszországot, Kínát, Belaruszt, Iránt, Észak-Koreát és Venezuelát érintő korlátozó intézkedésekhez sem.⁸ A jelentés szerint Szerbia szoros kapcsolatot ápol az orosz és a kínai vezetéssel, ami kérdéseket vet fel Szerbia stratégiai irányával kapcsolatban. A Bizottság aggodalmát fejezte ki a Szerbia és Kína között 2023 októberében kötött szabadkereskedelmi egyezmény miatt, amely 2024. július 1-jén lépett hatályba. A megállapodás szerint a két fél fokozatosan megszünteti a vámok 90%-át a Szerbia és Kína közötti kereskedelemben.⁹

A dokumentum szerint Szerbia 2024 júliusában Egyiptommal is szabadkereskedelmi megállapodást írt alá, amely még nem lépett hatályba.¹⁰ Ezenkívül az ország hasonló megállapodásokról tárgyal az Egyesült Arab Emírségekkel, Dél-Koreával és Izraellel is.¹¹ A Bizottság kikötötte, hogy Szerbiának a harmadik országokkal kötött szabadkereskedelmi megállapodások kapcsán biztosítania kell az uniós normákkal való összeegyeztethetőséget, és a szerződéseknek olyan megszüntetési záradékokat kell tartalmazniuk, amelyek garantálják, hogy az ország az uniós csatlakozásnál felmondhassa a megállapodásokat.¹²

Szerbia gazdasági helyzetéről megállapítható, hogy az EU-val való gazdasági integráció továbbra is magas szinten maradt. Az unió az ország legnagyobb kereskedelmi és befektetési partnere, 2023-ban teljes kereskedelmének 59,7%-át az EU adta.¹³ Fontos megjegyezni, az unió érdeke is, hogy Szerbia elsődleges gazdasági és politikai partnereként tekintsen a közösségre. Ennek oka, hogy Szerbiában található az egyik legnagyobb lítiumlelőhely Európában. A lítium mint a legkönnyebb fém központi szerepet játszik az Európai Unió

⁵ SZMSZ 2024.

⁶ Beta 2024.

⁷ VARGA 2024.

⁸ European Commission 2024.

⁹ ZSIVITY 2024a.

¹⁰ European Commission 2024.

¹¹ European Commission 2024.

¹² European Commission 2024.

¹³ European Commission 2024.

zöldátmeneti stratégiájában, mivel az elektromos járművek akkumulátorainak gyártásához erre van szükség. Jelenleg az EU Kínából szerzi be a nyersanyagot. Vučić elnök szerint országa évente körülbelül 58 ezer tonna lítiumot tudna biztosítani, ami az EU-ban gyártott elektromos járművekhez szükséges lítiummennyiség 17%-át fedezné.¹⁴ Ez Szerbiát stratégiai szereplővé tehetné az európai lítiumellátásban, ami nagy gazdasági és politikai előnyöket jelenthetne az országnak. Mivel az EU és más nemzetközi szereplők is érdeklődnek a szerbiai lítium kitermelése iránt, az ország ismét megkerülhetetlen szereplővé válhat az unió számára gazdasági és geopolitikai szempontból egyaránt.

A Bizottság felhívta Szerbia figyelmét, hogy az unió az ország legfőbb politikai és gazdasági partnereként elvárja a Közösségről és az uniós csatlakozásról szóló tárgyilagos kommunikációt. A jelentésben felszólították a szerb vezetést a dezinformációk és az információmanipulációk elleni küzdelem fontosságára.¹⁵

A fent leírtak jól példázzák, hogy a megváltozott geo- és biztonságpolitikai környezetben megnőtt Szerbia jelentősége, az ország a nyugat-balkáni régióban fontos stabilizáló szerepet tölt be. Ezért fontos, hogy az EU alaposan megfontolt megállapodások megkötésére ösztönözze Szerbiát uniós tagsága elérése érdekében. Ugyanakkor annak ellenére, hogy az ország elindult az európai integráció útján, továbbra is nyitott más, az EU által kevésbé vagy egyáltalán nem preferált gazdasági-politikai szereplőkkel való hosszú távú együttműködésre.

2024. november 6.

Felhasznált irodalom

- Az Európai Szomszédsságpolitika és a Csatlakozási Tárgyalások Főigazgatósága (2024): *A Bizottság elfogadta a 2024. évi bővítési csomagot*. 2024. október 30. Online: https://enlargement.ec.europa.eu/news/commission-adopts-2024-enlargement-package-2024-10-30_hu
- Az ohridi megállapodás hivatalosan is Szerbia uniós csatlakozási folyamatának a részévé vált (2024). *Vajdaság MA*, 2024. április 22. Online: <https://m.vajma.info/cikk/szerbia/34038/Az-ohridi-megallapodas-hivatalosan-is-Szerbia-unios-csatlakozasi-folyamatanak-a-re-szeve-valt.html>
- Beta (2024): Borel: Zemlja ne može da bude članica EU i da održava odnose sa Rusijom. *N1*, 2024. október 30. Online: <https://n1info.rs/vesti/borel-zemlja-ne-moze-da-bude-clanica-eu-i-da-odrzava-odnose-sa-rusijom/>

¹⁴ ZSIVITY 2024b.

¹⁵ European Commission 2024.

Merre tovább, Szerbia? – Kettős vonzásban: Kelet és Nyugat határán

- European Commission (2024): *Commission Staff Working Document Serbia 2024 Report*. SWD/2024/695 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52024SC0695&qid=1685369578267>
- Remarks by High Representative/Vice-President Borrell and Commissioner Várhelyi at the Press Conference on the 2024 Enlargement Package (2024). *Európai Bizottság*, 2024. október 30. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/speech_24_5588
- SZMSZ (2024): Borrell: Nem lehet valaki az EU tagja, ha kapcsolatot tart fenn Oroszországgal. *SZMSZ (Szabad Magyar Szó)*, 2024. október 30. Online: <https://szmsz.press/2024/10/30/borrell-nem-lehet-valaki-az-eu-tagja-ha-kapcsolatot-tart-fenn-oroszorszaggal>
- ZSIVITY Tímea (2024a): Uniós bővítés: Ukrajna a kanyarban előzi a Nyugat-Balkánt? *Ludovika.hu*, 2024. július 4. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/07/04/uni-os-bovites-ukrajna-a-kanyarban-eloz-i-a-nyugat-balkant/
- ZSIVITY Tímea (2024b): Fordulóponton Szerbia: EU vagy BRICS? *Ludovika.hu*, 2024. június 21. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/06/21/forduloponton-szerbia-eu-vagy-brics/